

KLUB ŠTUDENATA POVIJESTI SVEUČILIŠTA U ZAGREBU (1925-41)*

Damir A g i ĉ i ć

Autor prikazuje djelatnost Kluba studenata povijesti Sveučilišta u Zagrebu od početka 1925, kada je klub bio osnovan, do početka 1941, kada je prestao djelovati.

U drugom dijelu nalazi se sedam izvornih dokumenata iz ostavštine Kluba, te popis predsjednika Kluba.

Na Sveučilištu u Zagrebu postojala su u razdoblju između dva svjetska rata tri osnovne grupe studentskih organizacija: stručna udruženja, kulturna i sportska društva, te potporna društva. Na Filozofskom fakultetu djelovalo je nekoliko studentskih stručnih društava: klubovi studenata filozofije, slavistike, germanistike, klasične filologije, matematike i fizike i dr. Od ljetnog semestra školske godine 1924/25. na tom fakultetu djelovao je i Klub slušača historije.

Osnivačka skupština Kluba studenata povijesti održana je 29. ožujka 1925. godine. Jedna od glavnih ideja koja je rukovodila osnivače ovoga društva bila je da se pomogne studentima da "postanu što spremniji radnici na ogromnom polju istorijske nauke".¹ Budući da je odaziv studenata za ućlanjanje u Klub bio slab, jedan od najvažnijih zadataka Upravnog odbora, na čelo kojeg je izabran Nikša Lalić, trebao je biti da privuće što veći broj kolega. U prvoj godini djelovanje klub je okupio 45 članova.

Na osnivačkoj skupštini raspravljeno je o nazivu društva, pravilniku, članarini i organizacijskim pitanjima. Između dva prijedloga za naziv: Klub slušača historije i Klub historičara, izabran je prvi. Za njega se zalagao i profesor Milan Prelog, koji je prisustvovao skupštini. Time je, naime, Klub mogao djelovati u okviru Sveučilišta i uživati u pogodnosti koje to nosi, a članovima Kluba mogli su biti studenti drugih studijskih grupa, pa čak i drugih fakulteta.

* U Arhivu Hrvatske čuvaju se, u posebnom fondu "Klub studenata historije 1925/41", zapisnik i spisi Kluba studenata povijesti Sveučilišta u Zagrebu. Zapisnik je bilježnica formata A-4, zelenog ovitka, numerirana od 1 do 305. Neke stranice ostale su neispisane, na nekima piše da nedostaje određeni zapisnik s neke sjednice, dok na nekim ne piše ništa. Uglavnom svi zapisnici potpisani su od strane predsjednika i tajnika Kluba i pečatirani. Korištena su dva pečata. Jedan je ovalni s natpisom "Klub slušača historije sveučilišta S. H. S. u Zagrebu", a drugi je u obliku polukruga na kojem piše "Klub studenata historije Zagreb". Među spisima sačuvalo se više dopisa drugih studentskih stručnih klubova o izborima njihovih uprava i o nekim akcijama, te brojni računi, priznanice i razne potvrde o primitku skripti. Zapisnik i spisi dospjeli su u Arhiv Hrvatske kao poklon Seida Traljića, posljednjeg tajnika Kluba, 17. travnja 1946. godine.

¹ Arhiv Hrvatske, Klub studenata historije 1925/41, 640 a), Zapisnik Kluba slušača historije na Sveučilištu S. H. S. u Zagrebu (dalje: Zapisnik), str. 1.

Na drugoj godišnjoj skupštini, 22. studenog 1925, u izvještaju o radu u prvoj godini djelovanja Kluba konstatirano je, između ostaloga, i sljedeće: "Ideali se stvaraju, ako ih većina između sebe svesrdno podeli. I ovdje je to potrebno. Više rada i više individualne inicijative. Naš životni poziv kako je lep, visok i zamašan, da je vredno, da mu se sav čovek posveti. S verom u istinu, u rad, borba radi života, razmašila se i u njivi naše snage. Organizam je zato tu, da se utroši." (Zapisnik, 13)

Klub slušača historije, odnosno Klub studenata historije, djelovao je - više ili manje aktivno - sve do 1941. godine. U njegovu razvoju mogu se pratiti dvije etape. U prvoj, do školske godine 1933/34, prevlast u rukovodstvu Kluba imali su lijevo orijentirani studenti i jugoslavenski nacionalisti. U studenome 1933. godine na izborima za klupsku upravu potpuno je pobijedila grupa hrvatskih nacionalista i oni su zadržali prevlast u Klubu sve do prestanka njegova djelovanja 1941.²

Osnovna djelatnost Kluba u čitavom razdoblju bila je organiziranje stručnih i znanstvenih predavanja, izdavanje skripti za polaganje ispita, organiziranje ekskurzija i izleta, priređivanje zabanih večeri ("brucošijada" i dr.), briga o studentskom standardu i problemima vezanim uz sistem studiranja, a pokušalo se i s izdavačkom djelatnošću.

Početak rada Kluba bio je vezan uz izbor znanstvenog protektora. Već na prvoj sjednici Upravnog odbora, 1. travnja 1925, prihvaćeno je da se za protektora izabere Ferdo Šišić i da mu se tim povodom izda diploma. Neki su predlagali da profesor održi predavanje o Jelačiću, ali je većina članova odbora bila protiv te teme, smatrajući je nezgodnom za nastupno predavanje. Možda u tome treba tražiti razlog da Šišić nije odmah održao nastupno predavanje, nego tek u jesen, nakon što je Klub već bio priredio tri predavanja. Prvo predavanje, o ruskom nihilizmu, održao je u svibnju 1925. predsjednik Kluba Nikša Lalić. O bugarskom caru Ferdinandu govorio je zatim Ivan Eish, a predavanje o najnovijoj ruskoj revoluciji održao je Aleksij Jelačić.

U studenom 1925. bilo je dogovoreno da se znanstvena predavanja održavaju svaka dva tjedna, najdjelom prije podne. Među zapisnicima Kluba sačuvana su samo četiri o predavanjima održanim tijekom školske 1925/26. godine: F: Šišić, "O rakovičkoj buni u oktobru 1871" (29.XI.1925), S: Deželić, "O Malthusovoj teoriji populacije" (7.XII.1925), N: Lalić, "Zapadnjaštvo i Hercenova uloga u njemu" (1.II.1926) i J: Kolaković, "O Seljačkoj buni u Hrvatskoj g. 1573" (14.II.1926). Najveći interes izazvalo je Šišićevo predavanje, koje je održano u povodu stote obljetnice rođenja Eugena Kvaternika. Na predavanje su bili pozvani predstavnici vlasti, vojske i različitih društava, te profesori i kolege studenti.

Odmah nakon Šišićeva predavanja predloženo je da se ono tiska kao knjiga. Profesor se odrekao honorara, a kako je interes za njegovo predavanje bio velik, moglo se pretpostaviti da će isto takav biti i za knjigu. Realizaciji ove ideje brzo se pristupilo i 1926. pojavila se knjižica pod naslovom *Kvaternik (Rakovička buna)* kao prva knjiga Biblioteke Historijskog kluba Sveučilišta SHS u Zagrebu. Klub je organizirao raspacavanjeove brošure, što je bila česta tema na dnevnom redu sjednica rukovodstva Kluba u slijedećim godinama. Prodaja Šišićeve knjižice bila je organizirana u Beogradu, Sarajevu i nekim drugim mjestima preko studenata i knjižara.

Klub je planirao tiskati još dvije knjige: *Dekabrističku revoluciju* Milana Preloga i članak Grge Novaka iz *Jadranske straže*. Međutim, uslijed promjene političke situacije i umirovljenja Preloga i Novaka početkom 1926. godine, od toga se odustalo. Tek je u svibnju 1932. bilo aktualizirano izdavanje Novakovih članaka. Potiscaj tome dao

² U prvo vrijeme, do studenoga 1933. u rukovodstvu Kluba nalazili su se, između ostalih: Nikša Lalić, Juraj Kolaković, Rudolf Petrović, Nikola Peršić, Stjepan Antoljak, Držislav Švob, Bogdan Rajkovic, Avram Pinto, Grga Gamulin i drugi. Podršku radu Kluba davali su profesori Ferdo Šišić, Milan Prelog i Grga Novak. Djelatnost Kluba bila je početkom tridesetih godina hvaljena u lijevo orijentiranom studentskom listu *Student*.

U drugoj etapi djelatnosti Kluba, nakon 1933, u rukovodstvu su bili Josip Zanki, Tijas Mortigijja, Petar Šimunić, Ilija Šimunić, Zlatko Tanody, Ciprijan Botić i drugi. Klub je i dalje zadržao protektora u osobi profesora Šišića, ali sa znatno smanjenim profesorovim angažmanom u davanju podrške djelatnosti Kluba. O radu Kluba pohvalno je pisao list nacionalistički orijentiranih studenata *Alma mater*, dok je *Novi student*, list koji je nastavljao tradiciju *Studenta*, donio nekoliko napisa u kojima je napadnuto rukovodstvo Kluba studenata povijesti i osporeno mu pravo da jedino ono predstavlja interese studenata povijesti.

³ Sa Stjepanom Antoljakom razgovarao sam 13. travnja 1992 o djelatnosti Kluba studenata povijesti u vremenu kada je on bio član i predsjednik Kluba. Profesor Antoljak objasnio mi je neke nejasnoće i prikazao atmosferu u kojoj su on i njegovi kolege djelovali, te mu ovom prilikom zahvaljuju na susretljivosti.

je tadašnji predsjednik Kluba Stjepan Antoljak,³ predlažući da se tiskaju Novakovi tekstovi o banu Pavlu Bribirskom. Knjižica *Pavao Bribirski* izašla je 1932. u Splitu, bez oznake izdavača. Klub studenata povijesti počeo je u jesen iste godine prodaju knjige. Novi članovi bili su dužni kupiti jedan primjerak knjige umjesto upisnine.

Nakon što je Stjepan Radić kao ministar prosvjete 14. siječnja 1926. umirovio devet zagrebačkih sveučilišnih nastavnika, među njima Milana Preloga i Grgu Novaka, rukovodstvo Kluba studenata povijesti održalo je 20. siječnja sastanak na kojem je raspravljano o tom činu. U diskusiji je naglašeno da su studenti povijesti ostali bez nastavnika i da stoga trebaju javno protestirati. Usvojen je prijedlog da se u javnost istupi s jednim proglašenom.⁴

Odlaskom Milana Preloga i Grgu Novaka Klub studenata povijesti ostao je bez podrške koju je uživao od strane dvojice profesora. Izgleda da je to bio jedan od razloga zbog kojih se smanjila aktivnost rukovodstva. Na sjednici Upravnog odbora 1. ožujka 1926. predsjednik Lalić žalio se na neaktivnost članova, te je prijetio sazivanjem izvanredne skupštine i likvidacijom Kluba. Suprostavili su mu se neki članovi, opravdavajući neaktivnost zimskim školskim praznicima, odnosno time što je zbog čestih sjednica i slabih rezultata opao interes za Klub. Kada je na jednoj od slijedećih sjednica čitan ovaj zapisnik, tj. dio o Lalićevu prijedlogu da se rasformira Klub, odbornik Avram Pinto predložio da se to briše iz zapisnika, na što je reagirao tajnik Juraj Kolaković, ističući da se ništa ne smije brisati i da zapisnici moraju biti što vjernija slika rada, te da se eventualni ispravak može unijeti u slijedeći zapisnik.

Unatuc sukobima u rukovodstvu, pa čak i pokušajima politizacije Kluba u proljeće 1926, Klub studenata povijesti nije se raspao. Njegova aktivnost do kraja 1926. godine uglavnom nije prelazila ono što bi se moglo nazvati kulturno-zabavnom djelatnošću, tj. organiziranje zabavnih večeri, ekskurzija i izleta, te znanstvenih predavanja. Iz tog okvira izašlo se kad je na sjednici Upravnog odbora 6. studenog 1927. predloženo da se osnuje "Savez historičara", koji bi, nakon što ojača, "mogao utjecati na odluke vlade, glede popunjenja praznih mjesta na srednjim školama, koje su danas većim dijelom popunjena nequalifikovanim ljudima".⁵ Zadužena su dvojica članova Kluba da porade na sastavljanju programa djelatnosti na osnivanju Saveza historičara, ali ostalo se samo na ideji.

O aktivnostima Kluba u ovoj školskoj godini svjedoči i pokušaj, također neuspjao, izdavanja stručnog lista za historiju u kojem bi, prema prijedlozima nekih članova, surađivali ne samo zagrebački, nego i studenti iz historijskog kluba Univerziteta u Beogradu, te studenti iz Ljubljane i Skopja. List bi bio namjenjen za popularizaciju historijske znanosti.

U siječnju 1928. u Klubu se raspravljalo o novoj uredbi o polaganju diplomskih ispita na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Dvojica članova rukovodstva trebali su sastaviti prijedlog koji bi bio razmotren u Klubu i poslan dekanu. Pored njihova prijedloga u ostavštini Kluba sačuvala su se još dva dokumenta koji se tiču uredbe o polaganju ispita.⁶ Međutim, prijedlozi koje su podnijeli studenti povijesti nisu bili u

⁴ Tekst rezolucije koja je trebala biti objavljena u dnevnom tisku nalazi se u prilogu članka. Inače, na dan kada su studenti povijesti raspravljali o aktivnostima povodom umirovljenja svojih profesora, nakolko zagrebačkih studenata samostalnih demokrata organiziralo je štrajk. Pridružili su im se i neki profesori, ali štrajk nije uspio. (Štrajk na sveučilištu, *Obzor*, 21.I.1926)

⁵ Zapisnik, 124.

⁶ Prijedlog upućen dekanu otipkan je pisaćim strojom na četiri stranice s dvostrukim proredom, naslovljen je "Gospodinu dekanu Filozofskog fakulteta Univerziteta Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu" i nije potpisan niti datiran. U gornjem desnom uglu četvrte stranice rukom je dopisano 17.I.28, br. II.

Drugi dokument sastoji se od dvije stranice pisane rukom Naslovljen je "P. n. Klubu Studenata Historije u Zagrebu" i datiran 18.I.1928. Autur ovog dopisa bio je student Franko Petrić.

Treći dokument uputila je grupa studenata "Odboru kluba Studenata Historije u Zagrebu" 18.I.1928. Pisan je rukom, na jednoj stranici.

Sva tri dokumenta nalaze se u prilogu članka.

potpunosti uvaženi. U travnju 1928. donijeta je Uredba Filozofskog fakulteta Sveučilišta Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu kojom su, između ostalog, bili regulirani uvjeti polaganja diplomskih ispita na toj visokoškolskoj ustanovi.

Izглеđa da je ovih nekoliko neuspjeha demotiviralo članove, te je Klub u proljeće 1928. doživio svoju najveću krizu u dotadašnjem postojanju. Zbog neaktivnosti članstva i nepodržavanja rada Upravnog odbora održana je 25. ožujka 1928. izvanreda skupština na kojoj je Juraj Kolaković podnio kolektivnu ostavku rukovodstva. Na skupštini je podpredsjednik Rudolf Petrović naglasio da "nije odbor kriv za ovakvo žalosno stanje stvoreno neradom u društvu, no članovi koji absolutno ne štiju one koji se nalaze na vrhovima *društvene uprave*".⁷ Došlo je do polemike u kojoj su neki članovi kritizirali odbornike kao glavne krivce za nered. Smatrajući da je potrebno izvršiti čistku u Klubu i izbaciti neaktivne članove, blagajnik Držislav Švob predložio je uvjete redovnog članstva u Klubu: "Redovnim članovima kluba Studenata Historije Sveučilišta S. H. S. u Zagrebu nemože da bude onaj tko nije svojim radom pokazao da zaslužuje da mu bude *članom*. - To jest, tek onaj tko već studira jedan mjesec historiju, može se uzeti za redovnog člana, ako odbor dođe do uverenja, da je isti voljan da potpomaže *interese kluba*. - Ovakav privremeno primljeni član, sve dotle dogod ne bude po odboru proglašen redovnim članom, nema aktivno ni pasivno *pravo glasa*."⁸ Ovaj je prijedlog izazvao još veću polemiku i svađu, tako da su neki članovi napustili sjednicu. Na kraju je prihvaćena slijedeća odluka: "Kao redovan član Kluba je svatko tko je bio vanredni član jedan semestar a pri tome je časništvo odbora konstatovalo, da je u svakom pogledu *radio*."⁹ Starom Upravnom odboru produžen je mandat do kraja školske godine, uz nekoliko kadrovskih izmjena.

Godine 1928/29. najviše pažnje bilo je posvećeno aktivnostima članova Kluba oko organiziranja proslave 60-godišnjice života Ferde Šišića. Njihov glavni zadatak bio je da skupe što više pretplatnika na *Šišićev zbornik*.¹⁰

Nesuglasice i svađe u Klubu nastavile su se te i slijedeće školske godine. Na šestoj godišnjoj skupštini, 29. studenog 1929, Rudolf Petrović ponudio je vrlo negativan izvještaj o radu prethodnog rukovodstva Kluba na čelu sa Stjepanom Mimicom i Bogdanom Rajkocem. Istaknuo je da je u njihovu radu bilo i "podmuklosti", ali nije pobliže objasnio u čemu su se one sastojele. Na ovoj godišnjoj skupštini izabran je novi odbor na čelu s Petrovićem. Međutim, već na prvoj sjednici tog odbora promijenjene su potpredsjednica i blagajnica Kluba, a ubrzo zatim istupilo je 19 članova iz kluba. Zbog toga su Petrović i Peršić namjeravali otići kod profesora Šišića, pa ako se on nepovoljno izrazi o odboru, cijeli odbor trebao je podnijeti ostavku. Profesor se suglasio s odborom, te je ovaj nastavio raditi.

Duhovi u Klubu poslije toga polako se smiruju i članovi se vraćaju redovitim aktivnostima: organiziranje zabava, ekskurzija i izleta, priprema za doček studenata iz Beograda, izdavanje skripti i drugo. Krajem travnja 1931. ostvarena je šestodnevna ekskurzija u Bosnu pod vodstvom profesora Milana Šenoe i Grge Novaka. Budući da je na ekskurziju išlo samo 14 studenata, mnogi članovi Kluba prigovarali su takvom ponašanju. Predsjednik Kluba Stjepan Antoljak opravdavao je rukovodstvo Kluba, da nije ono krivo što je broj studenata koji su mogli ići na ekskurziju bio ograničen.

Godine 1932/33. osnovane su dvije sekcije u Klubu: kulturna i zabavno-izletnička. Zadatkom prve bio je da organizira predavanja i brine o izdavačkoj djelatnosti. Bilo je planirano da se predavanja održavaju dva puta mjesečno, te da pristup imaju svi studenti Filozofskog fakulteta uz ulaznicu od 1 dinara. Za članove Kluba ulaz je bio slobodan. Predavanja su oglašavana u listu *Student*.¹¹

⁷ Zapisnik, 133.

⁸ Isto, 135.

⁹ Isto, 136.

¹⁰ Zbornik naučnih radova Ferdi Šišiću povodu šezdesetogodišnjice života 1869-1929, ur. Grga Novak, Zagreb 1930.

¹¹ List *Student* izašao je u desetak brojeva tijekom školske 1932/33. godine. Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik bio je Teodor Varićak. U broju 4, od 2.XII. 1932, u listu je objavljena vijest o prvom

Deset godišnja skupština Kluba bila je osobito burna. Budući da se nije mogla postići suglasnost oko izbora novog rukovodstva, sjednice su dva puta prekidane, da bi se tek u trećem pokušaju, 29. studenog 1933, izabrao Upravni odbor. Za predsjednika je izabran Josip Zanki, a za kontrolore ("revizore") izabrani su Tijas Mortigijija i Petar Šimunić. Time je na rukovodeća mjesta u Klubu došla hrvatska nacionalistička grupa, a studenti marksisti i jugoslavenski nacionalisti bili su potisnuti.¹² Jedan od prvih prijedloga Tijasa Mortigijije bio je da se početkom ljetnog semestra školske 1933/34. godine održi predavanje u povodu druge godišnjice ubojstva Milana Šufflaja. Odbor je jednoglasno prihvatio prijedlog, uz ogradu "ako to akademске vlasti odobre".¹³ Budući da o ovom Mortigijijinu prijedlogu u zapisnicima u zapisnicima sjednice klupske uprave i u drugim dokumentima nema više spomena, može se pretpostaviti da predavanje nije bilo dozvoljeno.

Slijedeće školske godine, 1934/35, predsjednik Kluba bio je Tijas Mortigijija. Klub je dobio dodatak u nazivu isada se zvao Klub studenata povijesti "Vjekoslav Klaić".¹⁴

U proljeće 1935. započele su pripreme za proslavu desete obljetnice postojanja Kluba. Prvotno je bilo predviđeno da protektor Ferdo Šišić održi predavanje, dok je predsjednik Kluba Tijas Mortigijija trebao podnijeti izvještaj o radu. Međutim, Šošić je odbio molbu svojih studenata, pa je umjesto njega predavanje na svečanoj sjednici 3. travnja 1935. održao Miho Berada. Govorio je o "Odnosu naše nacionalne prema općoj historiji".¹⁵ Proslavi su, između ostalih, prisustvovali profesori Grga Novak, kao zamjenik rektora, Ferdo Šišić i Ljudmil Hauptmann, asistenti Stjepan Antoljak i Nikola Peršić, izaslanici i članovi ostalih studentskih klubova i društava iz Zagreba, te studenti povijesti. Predsjednik Kluba Mortigijija podnio je opširan izvještaj o radu.¹⁶

U travnju 1935. Klub je sudjelovao u osnivanju studentske zaklade Hrvatske akademske menze. Uspješno je provedena akcija da se dvojici kolega odobri prevlaštena prehrana. Nastavilo se i s izdavanjem skripti. U zapisnicima se nalazi nekoliko izvještaja o rezultatima nogometnih utakmica između studenata povijesti i drugih studentskih društava. Klub je uplatio određena sredstva u fond "Alma Matris" i za izdavanje *Almanaha Hrvatskih Sveučilištaraca*.

Djelatnost Kluba u godinama pred drugi svjetski rat uglavnom nije izlazila iz okvira studentske problematike. Nije bila tako intenzivna kao u nekim ranijim godinama. Bilo je pokušaja da se održavaju znanstvena predavanja, tiskaju brosure i skripte i slično. U siječnju 1939. planirao je da profesor Barada organizira odlazak studenata u arhiv Sveučilišne knjižnice, što je i ostvareno.

predavanju koje je tjedan dana ranije održao Nikola Peršić o temi "Stanovništvo Bosne i Hercegovine". U istom broju najavljeno je predavanje Vlade Felleru "O nacionalizmu". U broju 7, od 22.II.1933, najavljen je ciklus predavanja Grge Novaka nakon njegovog povratka iz Egipta i Palestine ("U posjeti Tutankamonu", "Sveta zemlja Palestina" i "Moderna Palestina"), te predavanje Ljudomila Hauptmanna "Nacionalizam i narod".

¹² O ovoj promjeni izvjestio je studentski list Alma mater u broju 1, od 20.III.1935: "Klub studenata historičara" spada u red onih klubova, koji su tek prošle godine postali u pravom smislu riječ studentskim živim organizmom. Nakon više godina nakon čudnog mirovanja i neaktivnosti početkom prošle školske godine Klub je došao u ruke pozitivnih elemenata, koji su od njega učinili pravo predstavništvo studenata povijesti. Marksistički "napredni" elementi izgubivši sve pozicije na Sveučilištu nastojali su na svaki način da osvoje ovaj klub, te da od njega učine novi Sociološki Klub. Doživili su i ovdje neuspjeh, iako je skupština 2 puta prekidana i tek se treći put održala." U tome nepotpisanom članku dalje se govori o djelatnosti Kluba u razdoblju od izbora nove uprave i navedena su imena članova nove uprave.

¹³ Zapisnik, 218.

¹⁴ U Zapisniku, str. 229, prvo je bilo napisano "Klub studenata historije "Vjekoslav Klaić", pa je prekrizičena riječ "historije" i iznad toga napisana riječ "povijesti". Inače, otkako je u Klubu na vlast došla hrvatska nacionalistička grupa, jeziku kojim su pisani zapisnici sa sjednica posvećeno je više pažnje, promijenjen je u odnosu na ranije razdoblje, kada je upotrebljavano mnogo ekavizama i srbizama.

¹⁵ Na sjednici Upravnog odbora Kluba 20. ožujka 1935. bilo je dogovoreno da Barada održi predavanje pod naslovom "Napredak hrvatske historiografije u posljednjih dvadeset godina". Nema objašnjenja zašto je došlo do promjene teme predavanja.

¹⁶ Mortigijijin govor zabilježen je u Zapisniku, str. 236-239. Nalazi se u prilogu ovoga članka.

Što je Klub radio u posljednje dvije godine postojanja, teško je rekonstruirati jer su se prestali voditi zapisnici sa sjednica klupske uprave i godišnjih skupština.¹⁷ Sigurno da je djelatnost Kluba znatno zamrla, osobito u usporedbi s nekim razdobljima.

U siječnju 1941. u Klubu je stiglo pismo ljubljanskih studenata u kojem oni mole svoje zagrebačke kolege da im odgovore kakvo je stanje s predavanjem nacionalne povijesti u Zagrebu i, uopće, koje katedre povijesti postoje na Sveučilištu u Zagrebu, te što profesori predaju. Ovo pismo bilo je u vezi s nezadovoljstvom ljubljanskih studenata predavanjem nacionalne povijesti na ljubljanskom sveučilištu. Uredbom iz 1937. na filozofskom fakultetu u Ljubljani osnovana je katedra za nacionalnu povijest. Međutim, iz Beograda u Ljubljanu bio je poslan profesor Nikola Radojčić, koji je predavao srpsku i hrvatsku nacionalnu povijest, a predavanje slovenske nacionalne povijesti i dalje se zanemarivalo.

Nedugo iza pisma ljubljanskih studenata stiglo je i pismo iz Beograda kojim tamošnji studenti javljaju da su uspostavili odnose s ljubljanskim kolegama i da žele to isto učiniti i sa zagrebačkim. Slično kao studenti iz Ljubljane, i oni mole da im se odgovori što se iz nacionalne povijesti predaje u Zagrebu, te izražavaju želju da otkupe određen broj skripti za polaganje ispita.¹⁸

Međutim, dolaskom rata prestala je djelatnost Kluba studenata povijesti, te do uspostavljanja suradnje s ljubljanskim i beogradskim studentskim klubovima nije došlo.

IZ OSTAVŠTINE KLUBA STUDENATA POVIJESTI

1. Rezolucija Kluba studenata povijesti od 20. siječnja 1926. povodom umirovljenja zagrebačkih sveučilišnih nastavnika¹⁹

Najviše naučno pogođen penzionisanjem sveučilišnih profesora, klub studenata istorije održao je 20. ov. mj. sastanak, na kome je donesena sledeća rezolucija: Pre svega, klub stud. istorije, mora da konstatuje, da su tim postupkom gosp. ministra studenti(-ce) istorije ostali bez nastavnika, a broj preostalih je nedostatan, da bi mogli dati potpuno stručno obrazovanje za tako široku struku. Klub studenata historije mora istaknuti, da je umirovljenje gosp. prof. dra. Preloga, čoveka širokog duhovnog horizonta, svestrano obrazovanog, koji je upravo udario nove smerove istorijskoj nauci, specijalno slavenskog sveta, čije je retko poznavanje i oduševljenje okupljalo oko njega uvek mnogo slušača, općenito nanelo štete znanosti. Dajući duhovnu inicijativu istorijskom klubu, gosp. prof. Prelog zasnovao je novu istorijsku školu, čime bi naša istorijska nauka u borbi protiv diletanizma, naučnije fundirana u mnogome produktivno pokročila napred. Dok g. prof. dr. Grga Novak dobiva za svoj naučni rad priznanje čak i od akademije istorijskih nauka u Veneciji, koja ga je izabrala i svojim članom, gosp. ministar Prosvete našao je zgodnim, da ga neosnovano na štetu nauke penzioniše. Studenti(ce) istorije, na koje će kao kulturne radnike pasti velik deo odgojenog rada, osuđuju ovakav postupak i izjavljuju, da će se protiv akulturalnog, neprosvetiteljskog rada svakog ministra prosvete svim raspoloživim sredstvima boriti.

2. Prijedlog odbora Kluba o primjeni uredbe o polaganju ispita na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (17.I.1928)²⁰

Gospodinu Dekanu Filozofskog fakulteta Univerziteta Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu

¹⁷ Postoji svega nekoliko bilježaka s nekih sjednica koje su sačuvane na papirićima i umetnute u bilježnicu Zapisnika. Na jednom papiriću sačuvao se trag o aktivnostima Kluba povodom smrti profesora Šišića (1.I.1940). Na sjednici Upravnog odbora bilo je odlučeno da se održi komemoracija, da članovi Upravnog odbora prisustvuju sprovodu i da jedan od njih održi prigodan govor.

¹⁸ AH, Klub studenata historije 1925/41, 640 a), Spisi. - Oba pisma nalaze se u prilogu članka.

¹⁹ Zapisnik, 45. - Rezoluciju je trebao objaviti i dnevni tisak, ali je nisam pronašao.

Povodom vijesti, da se radi o novoj uredbi o polaganju ispita na zagrebačkom univerzitetu za studente filozofije, kako je to nedavno učinjeno u Beogradu, naredila je ovogodišnja glavna skupština kluba studenata historije na ovome fakultetu ovogodišnjem odboru, da pretrese temeljito ovo pitanje i da i sa svoje strane stavi Senatu svoje opaske i mišljenja povodom ove stvari.

Ovoj svojoj dužnosti udovoljio je odbor na svojoj sjednici od 16. o. mj. koje zaključke imade čast da ovime podnese Gospodinu Dekanu s molbom na nadležnost i uvaženje.

Univerzitetu mora biti svrha, da dađe narodu ne samo dobre nastavnike srednje i njime sličnih škola, nego i naučne radnike, koji će se ili isključivo baviti znanstvenim studijem ili, pored svoje nastavničke dužnosti takodjer raditi i na polju znanosti.

Ako na ikojem znanstvenom polju imade još velikih praznina, ispunjenih i zakrpanih samo kombinacijama ili pričama nesigurnih i nepouzdanih amaterskih kroničara svih mogućih razdoblja, to ih imade na polju naše naučne historije, čiji najveći dio dokaza danas još leži neiskopan, a onaj mali dio još neistražen, što pod zemljom, što po raznim muzejima.

Da se dakle potpune te praznine mora studij na univerzitetu ići uporedno s tim potrebama, dakle mora uz pripravljanje potrebnih i stručno spremnih nastavnika. spremati i odgajati ujedno i kadar izobraženih istraživača naučenjaka za samostalan stručni rad na polju slobodne nauke.

Obadva ova momenta držao je klub studenata historije pred očima kada je pretresao ovo važno pitanje, pa je došao do uvjerenja, da beogradske uredba ne odgovara tim uslovima ni načelno ni sadržajno.

Svrha je filozofskog fakulteta, da učenik pod vodstvom svog profesora u odabranoj skupini stekne znanstvenu teoretsku spremu i praktični sistem rada za svoj budući rad bilo kao nastavnici bilo kao naučenjaci.

Naša nauka pored slabog ekonomskog stanja našeg naroda, upućena je u prvome redu na rad sveučilišnih a u drugome redu srednjoškolskih profesora, dok je broj slobodnih učenjaka upravo neznačan.

Prema tome treba, da se uredi i nastavni plan na našim univerzitetima:

1. Slobodna nauka sa slobodnim izborom predmeta za one, koji ne reflektiraju na namještenja u državnoj i profesorskoj službi, već studiraju samo iz ljubavi prema nauci.

2. Vezani program za kandidata srednjoškolskog nastavnštva, ali da im se uz to dade mogućnost, da na univerzi pored tih uslova stekne i potrebno znanje za budući naučni rad.

3. Znanstveni odgoj našem narodu tako potrebnih specijalnih muzejskih radnika i istraživača arheologije.

Klub studenata historije misli, da se treba potpuno odijeliti u naučnom programu teoretski studij na predavanjima od praktičnog rada u seminarima i institutima.

A) skupina, da se smatra naučnom skupinom za specijalan budući rad profesora kao naučenjaka, b) skupina kao glavni nastavnički a c)sporedni nastavnički predmet.

Prema tome bi bilo obavezno pohađanje seminara i instituta za skupine a) i b). Seminarski satovi se nebiracunalu u broj sati propisan za redovne slušaće univerziteta.

Tako bi se broj naukovnih sati mogao sniziti na minimum od 14 sati.

Svaki slušač bio bi obavezan iz skupine a) načiniti barem 3 a iz skupine b) barem dvije seminarske radnje, ako hoće da mu se ubroje ti semestri u naukovno vrijeme propisano za polaganje diplomatskih ispita. Iz skupine c) seminarske radnje nijesu potrebne.

Studij historijskih nauka razdijelili smo na tri glavne skupine:

1. *historijsku*, 2. *etnološku* i 3. *arheološku skupinu*.

Kod svake skupine predviđene su po dvije podskupine. Ove bi skupine i podskupine bile slijedeće:

²⁰ AH, Klub studenata historije 1925/41, 640 a) Spisil.

I. Historijske skupina:

1. Skupina za narodnu historiju

a) Narodna historija,
b) Opšta historija i geografija,
c) Pomoćne historijske nauke, historija umjetnosti, i uz to jedan moderni jezik ili slavistikom ili historija narodne književnosti ili život i kultura Praslavena ili Biznalogija.

2. Skupina za opštu Historiju:

a) Opšta historija
b) Narodna historija i geografija,
c) Historija klasične umjetnosti, pomoćne historijske nuke i uz to jedan klasičan jezik jedan moderan jezik ili etnologija ili klasična književnost ili uporedna književnost.

II. Etnološka skupina:

a) Etnologija, život i kultura Praslavena,
b) Geografija i opšta historija
c) Narodna historija, jedan moderan jezik, i uz to slavistika ili klasični jezici s njihovim književnostima.

III. Arheološka skupina:

1. Grupa za historiju umjetnosti:

a) Historija umjetnosti i historija arheologije
b) Narodna historija, život i kultura Praslavena,
c) Pomoćne historijske nauke, opšta historija, i uz to jedan moderan jezik ili etnologija, ili klasični jezik ili specijalna filozofija.

2. Skupina za klasičnu arheologiju:

a) Historija klasične umjetnosti i historija umjetnosti,
b) Opšta historija i latinski jezik
c) Narodna historija, grčki jezik, i uz to pomoćne historijske nauke, ili etnologija, ili jedan moderan jezik.

Za arheološke skupine, namjesto seminara, trebalo bi uvesti praktične institute, te rad po muzejima pod vodstvom profesora.

Isto tako da se uvede za studente koji imaju pod a) historiju umjetnosti ili historiju klasične umjetnosti analogno praksi na tehničkim fakultetima preko praznika obavezni rad na iskapanju i snimanju umjetničkih spomenika kroz fiksirano minimalno vrijeme, te da se isti kod jesenskog upisa moraju izkazati potvrdom da su i gdje praktično radili i koliko vremena te na kakvim poslovima.

U principu za a) skupinu treba 8 semestara, za b) šest, za c) četiri semestra studija na fakultetu.

Skupine a) i b) imaju se studirati potpuno i ispit se polaže u cjelosti, iz skupine c) dosta je samo prosječno znanje iz dotičnog predmeta za nastavnika sporednih predmeta na srednjim školama, studirajući samo u onom opsegu u koliko mu stoje u vezi sa predmetima skupine a) i b).

Bilo bi vrlo praktično, kada bi profesori skupine a) i b) određivali, koja predavanja iz predmete c) skupine trebaju njihovi slušači u granicama njihovih predmeta slušati, i da slušači polažu ispite samo iz onih tema, koje su na taj način i opsegu slušali.

Klub Studenata Historije mišljanja je, da bi se trebalo dokinuti dosadanji postupak kod studenata, koji dolaze s drugih fakulteta, da im se uračunava na filozofiji izvjestan broj semestara, koji nijesu ni slušali, a koje prakse drugi fakulteti ne poznaju.

Jedino onim studentima, koji dokažu pismenim predlogom svojih nastavnika, da su privatno, izvan predavanja, a pored redovne dužnosti, svladali čitav propisani materijal i načinili propisani broj seminarskih radnja iz čitavog materijala, koji se predaje iz toga predmeta na univerzi, moglo bi se, bez obzira na to, dali je slušao već na kojem drugom fakultetu ili ne, dakle čisto na osnovu svladanog materijala i stečenog

znanja, a dozvolom profesorskog senata, dati ta pogodnost, ako ne žele biti profesori srednjih škola, da mogu i prije svršetka osam semestara polagati doktorat, ali ne i diplomatske ispite. Kod ovakvih studenata mora disertaciona radnja obuhvatiti sve one predmete dotične skupine koju je slušao, odnosno koji su propisani za tu skupinu.

3. *Pismo studenta Franka Petrića Klubu studenata povijesti od 18. siječnja 1928. u povodu prijedloga reforme studija povijesti*²¹

P.n. Klubu studenata Historije u Zagrebu

Povodom predloga Kluba Studenata Historije na Zagrebačkom Univerzitetu, o formiranju historijskih grupa naučnih predmeta na Filozofskom Fakultetu čast mi je staviti sledeće primedbe:

1) Mislim da nije potrebno za stvaranje naučnog podmlatka sastavljati posebne grupe. Nego treba pri stvaranju novih grupa filozofskog fakulteta dati što više predmeta na izbor i pod a), i pod b) i pod c). Na taj načinbi se dala mogućnost osim onima koji bi se hteli posvetiti isključivo nauci, ako takovih ljudikod nas može da bude, da biraju one predmete koji ih naročito interesuju.

2) Ne slažem se s predlogom Kluba Studenata Historije da bude svaki slušalac "obavezan iz skupine a) načiniti barem 7, a iz skupine b) barem 5 seminarskih radova." Ovoliki broj seminarskih radova je preteran kad se uzme u obzir da studiranje traje četiri godine, te da se u prvoj godini ne rade seminarske radnje. Dovoljno je bilo četiri seminarske radnje iz skupine a) a tri iz skupine b). Moje je mišljenje, da treba studentima ostaviti i slobodnoga vremena za proučavanje najboljih dela iz njihove struke. Ako se od studenata zahteva, da čitavo vreme studija upotrebi samo na izradu seminarskih radnji, onda će se od njega stvoriti vrlo loše spremljeni nastavnik, odnosno naučnik. Jer treba od studenta zahtevati savestan rad, a ne na brzu ruku skupljene radove, koji će stvarati samo šarlatane.

3) Na razdeobu historijskih, etnoloških i arheoloških grupa imam da primetim ovo:

a) Arheološka skupina je nezgodna za one koji nemaju mogućnosti da se posvete isključivo nauci, nego moraju da računaju na državnu službu. Ako se već misli ustanoviti i ovakva skupina, mislim da bi trebalo izostaviti "Život i kulturu Praslavena", i staviti Opštu historiju. Tako da bi oni koje interesuje arheologija, mogli biti ujedno i nastavnici, po potrebi.

b) "Život i kultura Praslavena" ne postoji niti će ikada postojati kao zasebna nuka. To je deo etnologije, odnosno etnografije slovenskih naroda. Za to bi predložio da se umesto toga naziva uzme naziv "Etnografija slovenskih naroda" ili "Slovenska Arheologija".

c) Sve tri skupine (historijska, etnološka i arheološka) pretrpane su predmetima. U historijskoj skupini, za narodnu historiju, bi trebalo izbaciti "Život i kulturu Praslavena". Zatim pod c) ostaviti slušaocu na volju da bira među navedenim predmetima, i to po savetu profesora narodne odnosno opšte historije. Mislim, da je suviše imati tri obligatna predmeta pod c). U skupini za opštu historiju izbrisati etnologiju i geografiju pod a) i b), a staviti ih pod c). U etnološkoj skupini mislim da treba svako izbrisati pod a) "Život i kultura Praslavena", jer je to samo deo etnologije, kako sam gore naglasio. Pod c) izbrisati francuski jezik, i grupu preurediti sasvim. Mislim, da je etnološka grupa u Beogradu dobro sastavljena, i ne nalazim razloga da se menja. U arheološkoj skupini pod b) dodati opštu historiju, a izbrisati "Život i kulturu Praslavena".

U nadi da će odbor "Kluba Studenata Historije" uvažiti moje primedbe beležim se s poštovanjem

Franko Petrić
stud. phil.

²¹ Isto.

Zagreb, 18. I. 1928.

4. Pismo grupe studenata rukovodstava Kluba od 18. siječnja 1928. u povodu promjene uredbe o polaganju ispita²²

Odboru kluba Studenata u Zagrebu

Mi niže potpisani redovni članovi Kluba Studenata Historije izjavljujemo svojem Odboru, da želimo da studiramo po onim grupama kako studenti historije u Beogradu, i da po onim skupinama polažemo diplomatske ispite. Ovih dana raspravljat će prof. senat o tom pitanju; pa ako li se i ne primi Beogradski propisi za diplomatske grupe i uopće propisi beogradskog univerziteta, potpuno u onoj formi kakva jest u Beogradu, želimo i nalazimo za vrijedno da istaknemo da to bude što manje razlike. A ono što će se mijenjati i kako će se mijenjati stvar je gg. profesora, a mi ovdje naglašujemo želju, da to bude što više u skladu s beogradskim zakonom, i ova naša želja je u skladu, kako opet naglašavamo, s mišljenjem gg. profesora koji predaju historiju.

Prema tome, slobodni smo staviti u dužnost Odboru studenata historije da povede o tom našem mišljenju računa, t.j. da nastoji u koliko mu je to moguće na primjenjivanje beogradskog zakona u cjelosti, a ukoliko to nije moguće da to prepusti gg. profesorima, koji će i kao naučni radnici i kao ljudi koji su proboravili izvjesno vrjeme na srednjim školama, najbolje znati naše potrebe.

U Zagrebu, 18. januara 1928.

Potpisano je 26 studenata: Držislav Švob, Nedjeljko Radobolja, Mato Vlahović, Ivan Zajc, V. Barković, R. Radnić, H. Settler, Josip Zidarić, Stanislava Mihailović, Franko

²² Isto.

Članom 2. Uredbe Filozofskog fakulteta Sveučilišta Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu od 6. travnja 1928. bilo je određeno 35 znanosti i znanstvenih disciplina koje se predaju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, između njih: narodna historija, historija starog vijeka, historija srednjeg vijeka, historija novog vijeka, bizantologija, pomoćne historijske nauke, arheologija, etnologija i dr. Članom 9. bilo je uređeno 30 seminara, naučnih zavoda i zbirki. Jedan od tih seminara bio je i Historijski seminar, s nekoliko odjela: a) za hrvatsku historiju i historiju Južnih Slavena, b) za historiju staroga vijeka, c) za historiju srednjega vijeka, d) za historiju novoga vijeka, e) za bizantologiju, f) za pomoćne historijske nauke.

Određeno je da se diplomski ispiti polažu iz 30 grupa. Pod brojem XXII. propisani su uvjeti za polaganje diplomskog ispita na Grupi za Narodnu historiju: a) Narodna historija; b) Opća historija; c) Pomoćne historijske nauke, historija južnoslavenske književnosti, jedan klasični jezik, i uz to: Historija umjetnosti ili hrvatski jezik, ili slavenski, ili jedan moderni jezik, ili etnologija s etnografijom, ili klasična arheologija. Pod brojem XXIII. propisan je diplomski ispit na Grupi za Opću historiju: a) Opća historija; b) Narodna historija; c) Pomoćne historijske nauke i jedan klasični jezik, i uz to: geografija ili etnologija s etnografijom, ili historija umjetnosti i kulture. Pod brojem XXIV. propisan je diplomski ispit na Grupi za Bizantologiju: a) Bizantologija; b) Opća historija, ili klasični jezici s književnošću; c) Historija južnoslavenske književnosti, ili narodna historija, ili klasična arheologija. Pod brojem XXVII. propisan je diplomski ispit iz Etnološke grupe: a) etnologija s etnografijom; b) Hrvatski jezik sa staroslavenskim, ili historija južnoslavenske književnosti ili opća historija ili klasični jezici s njihovim književnostima, ili narodna historija ili geografija; c) Geografija, ili opća historija (za one koji nemaju pod b), i uz to Historija južnoslavenske književnosti (za one, koji je nemaju pod b), ili jedan klasični jezik (za one, koji nemaju pod b), ili klasična arheologija. posebni arheološki studij i diplomski ispit nije bio ustanovljen.

Članom 12. ove Uredbe propisani su uvjeti pod kojima se može pristupiti polaganju diplomskog ispita: "Ispiti iz pojedinih razdjela polažu se posebno, a odjednom iz svih predmeta, koji te razdjele sačinjavaju. Pravo na polaganje ovih ispita imaju oni redovni slušaoci filozofskog fakulteta, iz čijih se upisnica vidi: 1. da imaju dovoljan broj punovažnih semestara, i to: za razdio pod a) najmanje osam, za razdio pod b) najmanje šest, a za razdio pod c) najmanje četiri; i 2. da su za to vrijeme imali ukupno predavanje i potrebnih vježbi iz svakog predmeta u razdjelu pod a) najmanje šest, u razdjelu pod b) najmanje pet, a u razdjelu pod c) najmanje četiri semestra. Ako u razdjelu pod c) ima više od dva predmeta, onda mogu biti dovoljna i samo dva semestra učenja."

Dijelovi Uredbe Filozofskog fakulteta navedeni su ovdje u širim izvodima da bi se mogli usporediti s navedenim prijedlozima studenata povijesti.

Opš. v. *Narodne novine*, XCIV, broj 113, Zagreb 16. svibnja 1928.

Petrić, Zora Feller, Gordane Vurdelja, V. Tumin, Nenad Sinobad, Slayko Prević, Stjepan Radman, Branka Martinović, Vjeceslava Huilička, Ana Rogulja, Živan Sečenski, H. Ivanišević i petero čiji potpisi nisu čitki.

5. Govor predsjednika Kluba studenata povijesti Tijasa Mortigijje prilikom proslave desete obljetnice postojanja Kluba na svečanoj sjednici 3. travnja 1935. godine u Zagrebu²³

Gospodine dekane!

Gospodo profesori i asistenti!

Gospodo bivši članovi!

Kolege i kolegice!

Iako tradicija visokog školstva kod nas Hrvata ne dirate od jučer, već od 16. i 17. stoljeća, ipak naše sveučilište u današnjem obliku tek je zašlo u sedmi decenij svoga života. To je maleni razmak vremena, naročito u usporedbi s poznatim i starim sveučilištima kulturnog zapada. A ipak kroz kakove je sve peripetije prošlo naše sveučilište! Ta sve faze i razni događaji naše narodne borbe odrazili su se na Sveučilištu, odnosno u našem akademskom životu. Akadimska je omladina pri tom igrala važnu ulogu, iako - nažalost - ne možemo kazati, da je uvijek stajala na ispravnom stanovištu, da je zastupala interese našeg seljačkog naroda i borila se s njime na istoj liniji. To je uostalom opća tragedija hrvatske inteligencije, koja se odalečila od svoga naroda, koja je napustila našeg seljaka - temelj i osnovicu cjelokupnog našeg narodnog života. Međutim svu onu važnu ulogu, koju je igrala naša akademska omladina, ipak se nije razvio, a nije ni mogao razviti, normalni društveni život među zagrebačkim studentima. Mnogi zato bacaju krivnju na nesocijalnost i preveliku individualnost naših akademičara. Ne možemo negirati ovu činjenicu, ali glavna krivnja za nerazvijeni i manjkavi život leži u teškim političkim borbama, stradanjima i događajima sudbonosne važnosti. Naročito se to očitivalo za svjetskog rata kad je i broj studenata znatno porastao. Od 1918. do danas, kolioko se studentskih društava i klubova pojavilo, dulje ili kraće djelovalo, te iščezlo. To su bili većim dijelom kulturni i eminentno politički klubovi i društva, ali to važi u znatnoj mjeri i za stručne klubove i društva.

Ove nam se sve misli nameću sada o desetoj godišnjici kluba studenata historije. Sama činjenica da jedan studentski klub postoji već 10 god. i da je sačuvala kontinuitet rada, znači mnogo o našim prilikama. I to tim više, što su većina klubova mlađeg datuma. Tako n. pr. Pravnički klub, jedan od današnjih najvažnijih klubova na Sveučilištu, još nije dovršio 5. god. života.

Klub Studenata Historije osnovan je u veljači 1925, a 29 ožujka iste godine održana je prva glavna godišnja skupština, tako da je pred par dana navršena 10. god. tog dana. - Skupštini je prisustvovao pok. prof. Dr. Milan Prelog koji je potaknuo sam osnutak, i docent pok. Dr. Dane Gruber. Klub je tada brojio 45 članova, ali članovi nijesu bili samo slušači povjestnih disciplina, već i oni studenti, koji su se zanimali za povijest, pa bili sa kojeg fakulteta. Za prvog predsjednika je izabran Nikša Lalić itd.

G. prof. Dr. Ferdo Šišić odmah je pokazao veliko zanimanje za klub i rad svojih studenata, a to je bilo od velike koristi klubu, jer mu je svrha u prvom redu proučavanje naše narodne povijesti i njenih problema. G. prof. Šišić je uveliko zadužio klub odmah u početku, te je već 1/IV 1925. izabran za pokrovitelja kluba. I druga gospoda profesori izdašno su pomogli klubu i s njim surađivali, pa su već u prvoj godini društvenog rada izabrani za počasne članove gg.pok. Dr. M. Prelog, Dr. D. Gruber i Grga Novak. Kasnije je proglašen počasnim članom g. prof. Dr. Lj. Hauptmann, a u najnovije vrijeme gg. prof. Dr. Viktor Hoffiller i Dr. Miho Barada, koji je sam bio aktivan član kluba. Zahvalni smo svim profesorima, koji su nas pomogli u našem radu, kao i onima, koji nas pomažu i danas. U saradnji s njima klub će vršiti svoju zadaću u naučno-stručnom, staleškom i općekulturnom pogledu. Sjetimo se u to ime na ovom

²³ Zapisnik, 236-239.

mjestu pokojnog profesora Preloga i Grubera, kao i prof. fra dr. Julijan Jelenić, koji je prvi materijalno pomogao klubu upisavši se kao član utemeljitelj. Dao Bog, da i drugi udare njegovim stazama.

Inače u prvoj godini rada klub je razvio znatnu aktivnosti održao je više predavanja, a prvo je bilo samog predsjednika Lalića o "Ruskom nihilizmu". Slijedila su zatim predavanja dra Ivana Ćsiha: "Bugarski car Ferdinand i njegovo doba", dr. F. Šišić "Rakovička buna", pa dr. S. Deželića i drugih. Predavanja g. dr. Šišića o Rakovičkoj buni klub je posebno izdao. Spremno je izdanje Prelogove "Dekabrističke revolucije", ali do toga nije došlo. U zadnje vrijeme izdana je pak studija g. dr. Novaka "Pavao Bribirski, ban Hrvata i gospodar Bosne".

Izdavanje skripata već je tada zadavalo velikih poteškoća, i to ne samo radi teksta, već i radi cijene, jer je broj reflektanata relativno malen, pa skripta moraju biti skupa. Inače je omogućeno izlaženje. O tom se mnogo raspravljalo i u više navrata pokušavalo, ali s malim uspjehom. U zadnje se vrijeme u ovom pogledu pokročilo naprijed, te je prošle i ove godine izdano više skripata, a izaći će još dvije do kraja ove škol. godine. Iza prve godine aktivnosti kluba u škol. god. 1926/27 mijenja se situacija. Prestaje onaj zamah u radu i aktivnosti. U klubu nastaju trzavice, sukobi i razmimoilaženja. 1928 to kulminira. Tako u ožujku ove godine govori se o samoj likvidaciji kluba, jer nije bilo mogućnosti rada. Do likvidacije ipak nije došlo, pa klub bilo kako nastavlja životom i radom. Zapravo dalje samo vegetira. Ispočetka su održana neka predavanja, pa ništa. i dva do tri izleta i nekoliko slabo posjećenih odborskih sjednica, to je zapravo rad kluba u škol. god. 1928/29. To je odraz nemirnog života na sveučilištu, kao uopće ondašnjeg javnog života. Tada je to opća pojava na sveučilištu. Uz male iznimke tako ostane i 1929/30. 1930/31 pojavljuje se novi duh - agilnost i borbenost među našom akademskom omladinom. Bistre se pojmovi i opredjeljuju duhovi. To nije odmah prodrlo u naš klub, iako su pojedini odbornici i članovi bili angažirani u studentskim nastojanjima. Međutim pored studentskog života sve brže i brže nastupa, i u to doba dolazi na čelo kluba današnji naš asistent g. Stjepan Antoljak, koji je dva puta biran za predsjednika. Klub življe sudjeluje u studentskim akcijama, a naročito u osnivanju i formiranju bivšeg Središnjeg Udruženja Studenata. Ali 1933 dolazi do nove situacije na sveučilištu. Dolazi do potpunog razdvajanja pozitivnih nacionalnih i marksistički orjentiranih studenata. Provedena je dioba duhova i ističe se jasno formulirana narodna, socijalna i kulturna ideologija akademske omladine. Sukob se vidno osjetio i u našem klubu. Obuhvatio je onaj razmjer pak u prvom redu radi neobavještenosti djela članstva i nejasnosti situacije. Kad je to razbistreno, klub je došao u prave ruke i danas je jedan od najhomogenijih na Sveučilištu.

Iako je naš klub stručnog karaktera, trebalo je istaknuti sve ove elemente, jer nema pravog i pozitivnog stručnog i naučnog rada, ako ne postoji u klubu idejna kompaktnost i drugarstvo među članovima. To znamo iz iskustva, i to su nam najbolje pokazale zadnje dvije godine rada, što je poznato, pa se ne moramo na to osvrutati.

I tako smo prošli 10 godina rada i opstanka našeg kluba, što slavimo ovom skromnom matinejom. Zahvaljujemo zato svima, koji su se odazvali našem pozivu, a u prvom redu g. dekanu, g.g. profesorima i asistentima, gg. bivšim članovima, delegatima prijateljskih stručnih i kulturnih klubova i svim kolegama i kolegicama.

6. Pismo ljubljanskih studenata od 28. siječnja 1941.²⁴

Društvo slušateljev filozofske fakultete v Ljubljani štev. 17/41
Ljubljana, 28.I.1941.

Društvu slušateljev filozofske fakultete v Zagrebu

Društvo slušateljev filozofske fakultete na ljubljanski univerzi je že leta 1937. začelo z akcijo, da dobimo v Ljubljani stolico za slovensko zgodovino, ker je po uredbi določena stolica za *narodno zgodovino*, pa v Beogradu nisu razumeli, da je naša narodna zgodovina *slovenska*. Akcija je prenehal z delom, ker je dobila na eno svojih vlog odgovor, naj dela za spremenitev zakona.

Iz zgoraj povedanoga je jasno, da se da stolica za "narodno zgodovino" različno tolmačiti in v Beogradu so jo po svoje, s tem da so poslali v Ljubljano g. prof. Radojčića, ki naj predava srbsko-hrvatski del te "narodne zgodovine".

Ker nas zanima, kako je v tem pogledu na vaši univerzi in kakšno mnenje imate vi o stvari, vas prosimo, da nam sporočite, kakšne stolice za zgodovino obstoje na vašoj univerzi in kaj predavajo vaši profesorji zgodovine.

Za usluge se vam vnaprej najlepše zahvaljujemo.

S tovariškimi pozdravi!

Za:

(nečitko) t. č. predsednik Janko Novak t. č. tajnik

7. Pismo beogradskih studenata od 14. ožujka 1941.²⁵

Beograd, 14 marta 1941

Udruženju studenata historije
Zagreb

Naše udruženje je pre izvesnog vremena, na inicijativu slušalaca grupe za narodnu istoriju na Filozofskom fakultetu u Ljubljani, uspostavilo stalan kontakt s udruženjem studenata istorije na pomenutom fakultetu, u želji da se dodje do obostranog upoznavanja sa načinom nastave istorije, sa uslovima studiranja, aktivnošću udruženja i drugim pitanjima koja za nas kao studente koji izučavaju isti predmet predstavlja veliki interes.

U istoj želji obraćamo se sada i vama. Pošto se na našem fakultetu baš sada izrdjuje nova uredba i interesovalo bi nas kakav je stav istorijskih (i arheoloških) grupa na vašem fakultetu, kao i opšte odredbe o uslovima studiranja (koliko se puta može upisati isti semestar, posle koliko semestara se daje ispit iz pojedinih razdela itd.). Molili bi vas takodje da nas obavestite o tome koji se delovi narodne istorije predaju na vašem fakultetu. Ukoliko je vaše udruženje izdalo neki pomoćni udžbenik (izvori za pojedine delove istorije, predavanja) molimo vas da nam o tome pišete, jer bi vam verovatno otkupili izvestan broj.

Očekujući vaš odgovor šaljem vam drugarske pozdrave.

Studentsko istorisko društvo
Predsednik (potpis nečitak)

Prilog:

Predsjednici Kluba studenata povijesti

1924/25. Nikola Lalić

1925/26. Nikola Lalić

1926/27. Juraj Kolaković

1927/28. Juraj Kolaković

1928/29. Stjepan Mimica

1929/30. Rudolf Petrović

1930/31. Nikola Peršić

1931/32. Stjepan Antoljak

1932/33. Stjepan Antoljak

1933/34. Josip Zanki

1934/35. Tijas Mortigjija

1935/36. Julije Grabovac

1936/37. Ilija Šimunić

1937/38. Ilija Šimunić

1938/39. Ciprijan Botić

1939/40. Ciprijan Botić

1940/41. ?

²⁴ AH, Klub studenata historije 1925/41, 640 a), Spisi.

²⁵ Isto.

S u m m a r y

In the summer semester of academic year 1924/25 was in Zagreb formed the History Students' Club, functioning - more or less actively - until 1941. It is possible to observe two stages in its development. Until November of 1933 the reins had been held by left- oriented students and Yugoslav nationalists.

The basic activity of the Club had in the whole period of time been the organization of professional and scientific lectures, publishing of mimeographed course notes needed for examination taking, organization of tours and excursions, giving entertainment evenings, as well as taking care of the students-standard of life and problems involving studies and there were some attempts at the publishing activity. The History Club Library had been launched, which in 1925 published the book "Kvaternik (The Rebellion of Rakovica)", by Ferdo Šišić. The Club had also taken part in publishing the book "Pavao of Bribir" (Split, 1932), by Grga Novak.

Matters in the Club suffered crises from time to time, but such difficulties had been successfully surmounted. The worst argument blew up in November 1933 at the tenth annual meeting, which had been brought to its end only at the third attempt, after two meetings being interrupted. In the academic year 1934/35 the Club got an appendix to its name, being thereafter named The History Students' Club "Vjekoslav Klaić". Celebrating its tenth year of existence, the Club held in spring 1935 a festive meeting, with Miho Barada giving the lecture "On Relations Between Our and General Histories".

The Club's activities in years preceding the World War II was not going beyond limits of students- problems, while the last two years before the end (1939-41) are hard to reconstruct, as the Club board's minutes were ceased to be kept. With the advent of war in these parts The History Students' Club discontinued its activities.

The appendix to the paper contains seven documents from the Club's legacy, as well as the list of its presidents.

UDK 949.713

ISSN 0353-295 X

FILOZOFSKI FAKULTET ZAGREB - HUMANISTIČKE I DRUŠTVENE ZNANOSTI

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
ИНСТИТУТ ХОРВАТСКОЙ ИСТОРИИ

R A D O V I

VOL. 25

Z A G R E B

1992.

FILOZOFSKI FAKULTET ZAGREB - HUMANISTIČKE I DRUŠTVENE ZNANOSTI

Izdavač: ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST

UREDNIČKI ODBOR

Branka BOBAN, Zagreb, Mirjana GROSS, Zagreb, Josip LUČIĆ, Zagreb, Marijan MATICKA, Zagreb, Ivan OČAK, Zagreb, Tomislav RAUKAR, Zagreb, Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Josip LUČIĆ, Zagreb

Adresa uredništva: Filozofski fakultet Zagreb - Humanističke i društvene znanosti, Zagreb, Krčka ul. 1

Časopis izlazi jednom godišnje

Izdavanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu R Hrvatske br. 6859/1 od 5. X. 1982. časopis "Radovi" oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Republičkom komitetu za informacije R Hrvatske pod br. UP-547/2-84-1984.